Дзяржаўная навуковая ўстанова
«Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору
імя Кандрата Крапівы
Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»

УДК 398.3

ВАЛОДЗІНА
Таццяна Васільеўна

МІФАПАЭТЫЧНЫЯ ЎЯЎЛЕННІ ПРА ЧАЛАВЕКА Ў БЕЛАРУСКІМ ФАЛЬКЛОРЫ

Аўтарэферат дысертацыі
на атрыманне вучонай ступені
доктара філалагічных навук
па спецыяльнасці 10.01.09 – фалькларыстыка

Мінск, 2010

Работа выканана ў аддзеле фалькларыстыкі і культуры славянскіх народаў
Дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі»

Навуковы кансультант — А.С. Ліс, доктар філалагічных навук, галоўны навуковы супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі

Афіцыйныя апаненты — А.М. Ненадавец, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры грамадскіх дысцыплін Бабруйскага філіяла УА «Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт»
І.А. Швед, доктар філалагічных навук, прафесар кафедры беларускага літаратуразнаўства УА «Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна»
У.І. Коваль, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры рускага, агульнага і славянскага мовазнаўства УА «Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф.Скарыны»

Апаніруючая арганізацыя — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Абарона адбудзецца 30 верасня 2010 года ў 11 гадзін на пасяджэнні савета па абароне дысертацый Д 01.42.01 пры Дзяржаўнай навуковай установе «Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі» (220072, г. Мінск, вул. Сурганава, 1, кор. 2, п.302, тэл. 284 29 24). E-mail: a_hurko@basnet.by

З дысертацыяй можна азнаёміцца ў бібліятэцы ДНУ «Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі».
Аўтарэферат разасланы 28 жніўня 2010 года.

Вучоны сакратар савета
па абароне дысертацый
доктар гістарычных навук, дацэнт — Г.І. Каспяровіч

Актуальнасць тэмы дысертацыі выклікана фактычнай адсутнасцю ў айчыннай фалькларыстыцы даследавання саматычнага кода міфапаэтычнай мадэлі свету; фрагментарнасцю апісання народнай медыцыны як этнакультурнага комплексу ў адзінстве яго вербальных, акцыянальных і іншых складнікаў. Актуальнасць прапанаванай працы зыходзіць і з нераспрацаванасці кола праблем знакавай арганізацыі свету, належнае месца сярод якога належыць менавіта антрапацэнтрызму. Відавочна, даследаванне такога складанага і шматузроўневага феномена, якім выступае народная антрапалогія, патрабуе пашырэння і ўдакладнення метадалагічнага апарату, але разам з тым арганічна кладзецца ў паняційную сферу сучаснай фалькларыстыкі. У значнай ступені гэта звязана з канфігурацыяй гуманітарных ведаў, узаемаўплывам метадаў розных дысцыплін пры апісанні і аналізе культурных тэкстаў. У дадзеным даследаванні прапаноўваецца этнасеміятычны падыход да вывучэння фактаў традыцыйнай культуры.

Да таго ж наспела сацыякультурная патрэба ўвагі да народнамедыцынскіх і антрапалагічных ведаў з прычыны пашырэння ў масавай культуры некрытычнага запазычання паранавуковых тлумачальных схем і мадэляў свету. У апошнія дзесяцігоддзі з'явілася вялікая колькасць выданняў, прысвечаных народным медыцынскім ведам, сярод якіх, аднак, значная частка псеўданавуковага захаплення містыкай, рэлігійна-містычнымі рытуаламі, што часта маюць характар спекуляцыі ці моды. Да такой увагі падштурхоўвае і шырокае бытаванне народнамедыцынскіх магічных рытуалаў у сённяшніх умовах, прычым не толькі ў вясковым асяродку. Цікавасць да этнамедыцыны ў апошняе дзесяцігоддзе стымулявана ўсведамленнем наступстваў гвалтоўнага выцяснення і/або акультурацыі этнічнай традыцыйнай культуры, прызнаннем аўтэнтычных канцэпцый здароўя як сродку падтрымання этнічнай ідэнтычнасці.

Фальклорны вобраз чалавека цялеснага факусіруе ўвесь спектр міфапаэтычных уяўленняў пра чалавека і свет. Народнае лекаванне абумоўлена ўсёй сістэмай традыцыйнага светапогляду і абапіраецца на агульныя заканамернасці міфалагічнай свядомасці і магічных паводзін. Зыходным выступае палажэнне аб народнай анатоміі і медыцыне як арганічнай частцы традыцыйнай духоўнай культуры. Этнамедыцынскія веды знаходзяць выражэнне ў розных формах – у фальклорных тэкстах розных жанраў, моўных адзінках розных узроўняў (лексемах, фразеалагізмах), у рытуалах, артэфактах і г.д.

Рэпрэзентатыўны палявы матэрыял, упершыню ўведзены ў навуковы зварот, даследаванне семіётыкі этнаанатоміі і этнамедыцыны дазволілі інстытуалізаваць гэтыя сферы як арганічныя складнікі традыцыйнай духоўнай культуры.

АГУЛЬНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА РАБОТЫ

Сувязь работы з буйнымі навуковымі праграмамі і тэмамі. Праца над дысертацыяй выконвалася адпаведна прыярытэтнаму кірунку фундаментальных навуковых даследаванняў «10.3 Гісторыя культуры Беларусі, актуальныя праблемы яе сучаснага стану і перспектывы развіцця: раскрыццё рэгіянальнай і лакальнай разнастайнасці нацыянальнага фальклору, яго ўнікальнасці ў сферы духоўнай спадчыны народаў Еўропы». Дысертацыйнае даследаванне цесна звязана з Дзяржаўнай комплекснай праграмай навуковых даследаванняў на 2006–2010 гг. «Гісторыя беларускай нацыі, дзяржаўнасці і культуры (Гісторыя і культура)», з раздзелам гэтай праграмы «Беларускі фальклор: арэальнае і тыпалагічнае, этнакультурная значнасць на сучасным этапе» (нумар дзяржаўнай рэгістрацыі 20061107). Асобныя аспекты работы распрацаваны ў рамках навуковай тэмы «Народная медыцына: этналінгвістычны аспект» Фонда фундаментальных даследаванняў Рэспублікі Беларусь (нумар дзяржаўнай рэгістрацыі Г97-М ад 01.03.1998 г.).

Мэта і задачы даследавання. Мэта – рэканструкцыя міфапаэтычнага вобраза чалавека ў традыцыйным фальклоры беларусаў. Для дасягнення пастаўленай мэты неабходна вырашыць наступныя задачы:

1. Удакладніць метадалагічны апарат этнасеміятычнага вывучэння беларускага фальклору.

2. Раскрыць сістэмны характар саматычнага кода міфапаэтычнай мадэлі свету беларусаў.

3. Выявіць мадэлі і вынікі канцэптуалізацыі чалавека ў беларускім фальклоры і ахарактарызаваць вербалізацыю суадносных з саматыкай катэгорый і паняццяў.

4. Прасачыць ролю стэрэатыпаў у фарміраванні фальклорнага вобразу хваробы і здароўя; выявіць семіятычныя сувязі і адносіны, якія структуруюць семантычную прастору вобразаў хваробы.

5. Вызначыць мікра- і макракасмічныя праекцыі вербальнага кампанента лекавальнай магіі.

6. Ахарактарызаваць уяўленні пра дзіцячыя хваробы і іх лекаванне ў кантэксце сацыялізацыі дзіцяці; выявіць спецыфіку міфапаэтычнай вобразнасці адпаведных фальклорных тэкстаў.

7. Выявіць і інтэрпрэтаваць міфалагічныя сэнсы магічнага лекавання.

Аб'ект даследавання – комплекс вербальных тэкстаў, уяўленняў, рытуалаў, моўных адзінак, артэфактаў, аб'яднаных вобразамі чалавека і яго

хвароб у традыцыйным фальклоры беларусаў. Прадметам дысертацыйнай работы з'яўляецца семіятычны статус цела чалавека і хвароб у беларускім фальклоры.

Палажэнні дысертацыі, якія выносяцца на абарону

1. Этнаанатомія і этнамедыцына беларусаў -- добра захаваны, лагічна структураваны, поўны міфалагічных сэнсаў і надзвычай багаты ў канкрэтных фальклорных выяўленнях фрагмент традыцыйнай духоўнай культуры. Комплекс уяўленняў і фальклорных тэкстаў, звязаных з целам чалавека і яго здароўем, уключаны ў сістэму шматлікіх сімвалічных сувязяў, знакавы патэнцыял якіх рэалізуецца ў спецыяльных прагматычных кантэкстах (рытуал, магія) і сферы штодзённасці. Цела чалавека ў беларускім фальклоры набывае адмысловую сацыяльную знакавасць, напаўняецца сімвалічным зместам. Саматычны код служыць як асновай семіятызацыі прыроднай і сацыяльнай рэальнасці, так і інструментам узнаўлення істотных фрагментаў міфапаэтычнай карціны свету беларусаў. Народная анатомія і медыцына ўпершыню ў беларускай навуцы разглядаюцца як арганічны складнік духоўнай культуры этнасу.

2. Семантыка саматызму залежыць ад яго пазіцыі адносна полюсаў асноўных дыхатамій (верх/ніз, перад/зад, левы/правы і г.д.), а таксама ад спецыфікі дзеяння механізмаў антрапакасмічных перакадзіровак. У фальклорных тэкстах і традыцыйнай карціне свету беларусаў да чалавека і частак яго цела сімвалічна прыпадабняюцца іншыя мікрасістэмы (печ, хата, дрэва, сацыяльныя структуры) і Космас, а ў ходзе рытуалаў актуалізуецца строгая адпаведнасць частак і органаў цела і элементаў касцюма, начыння, жылля, ландшафту. Чалавек цялесны, апісаны ў структуры апазіцый, а таксама ў дачыненні да мікра- і макракасмічных адпаведнікаў, паўстае як адзіная, цэласная, самадастатковая сістэма і ў той жа час як арганічны складнік карціны свету. Прыярытэтным становіцца вылучэнне фактараў, якія надаюць структуры цела ўстойлівасць, а фокус даследавання ўпершыню перасоўваецца з фальклорнага вобразу асобна ўзятай часткі цела на аналіз яе месца ў сістэме цэлага.

3. Фальклорны вобраз цела чалавека -- зручны матэрыял для мадэлявання сфер «свайго» і «чужога» і іх узаемадачыненняў. Узаемадзеянне станоўчых і адмоўных канатацый у семантычным полі саматызму абумоўлена такой асаблівасцю міфалагічнай семантыкі як амбівалентнасць. Чалавек выяўляе свой Космас і свой Хаос, збалансаванасць і гармонія якіх вызначаюць зямное існаванне чалавека ў розных сферах рэчаіснасці і сімвалічна прэзентуюць касмалагічную завершанасць цела. Упершыню тэарэтычна абгрунтоўваецца ідэя наяўнасці, а таксама неабходнасці «чужога»

энцыклапедычныя слоўнікі «Беларуская міфалогія» і «Беларускі фальклор»). Вопыт дысертацыйнага даследавання дазволіў аўтару ажыццяўляць навуковае рэдагаванне трэцяга (дапоўненага і дапрацаванага) выдання энцыклапедычнага слоўніка «Беларуская міфалогія». Матэрыялы дысертацыі таксама выкарыстоўваюцца фалькларыстамі, этналінгвістамі, этнографамі ў далейшай распрацоўцы тэарэтычных асноў даследавання семіятычнай прасторы традыцыйнай славянскай культуры. На апублікаваныя матэрыялы дысертацыі спасылаліся навукоўцы як Беларусі, так і іншых краін (Полацкі этнаграфічны зборнік. Вып.1. Народная медыцына беларусаў Падзвіння : у 2 ч. / склад. У.А. Лобач, У.С. Філіпенка. – Наваполацк : ПДУ, 2006. С. 15, 17; Швед І.А. Дэндралагічны код беларускага традыцыйнага фальклору : дыс. ... д-ра філал. навук : 10.01.09 / І.А. Швед. – Мінск, 2008. С. 64, 122; Гісторыя філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі. У 6 т. Т. 1. Эпоха Сярэднявечча / В.Б.Евароўскі і інш. ; рэдкал.: В.Б. Евароўскі і інш. ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т філасофіі. – Мінск : Беларус.навука, 2008. С. 154, 541; Березович Е.Л. Язык и традиционная культура: Этнолингвистические исследования. – М.: "Индрик", 2007. – С. 304, 319; Славянские древности. Этнолингвистический словарь под ред. Н.И. Толстого. – М. : "Международные отношения", 2004. – Т. 3. – С.615; Lietuvių užkalbėjimai: gydymo formulės / Sudarė, parengė ir įvadą parašė Daiva Vaitkevičienė. Leidėjas: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas Išleidimo metai: 2008. – S.147, 153, 916; Філіпенка, У.С. Анатама-фізіялагічныя ўяўленні, этыялогія і прафілактыка хвароб у сістэме традыцыйнай народнай медыцыны беларусаў Падзвіння / У.С. Філіпенка // Вест. Полоцкого гос.ун-та. Гуманитарные науки. – 2007. – № 1. – С. 26-27; іншыя).

Публікацыі саіскальніка па тэме даследавання атрымалі станоўчыя водзывы (Rusiecka N. Symbolika przedmiotów codziennego użytku w kulturze białoruskiej // Etnolingwistyka 15. Lublin, 2003. S.270-276. Толстая С.М. Семантика вещей в духовном наследии белорусов // Живая старина. Москва, 2001, № 3. С. 57-58. Багданава Г. Таямніцы нашага побыту // Мастацтва. Мінск, 2000, № 5. С. 51-52; Жуйкова М.В. Хвороби та тіло людини в традиційній культурі через призму етнолінгвістики, антропології, фольклористики (Рецензія на книгу: Валодзіна Т. Цела чалавека: слова, міф, рытуал. — Мінск: Тэхналогія, 2009. — 424 с.) // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія». – 2010. – Вип. 7. – С. 463-466; Veitkevičienė D. Kūnas, mitas ir ritualas (Т.Валодзіна. Цела чалавека: слова, міф, рытуал. Мн., 2009) // Šiaurės atėnai. – 2010. – № 16 – P. 9.

Спіс публікацый саіскальніка па тэме дысертацыі

Манаграфіі

1.Валодзіна, Т. Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў / Т. Валодзіна. – Мінск : Тэхналогія, 1999. – 170 с.

2.Валодзіна, Т.В. Малыя жанры. Дзіцячы фальклор / Т.В. Валодзіна, А.І. Гурскі, Г.А. Барташэвіч, К.П. Кабашнікаў. – Мінск : Беларуская навука, 2004. – 480 с.

3.Валодзіна, Т. Цела чалавека: слова, міф, рытуал / Т. Валодзіна. – Мінск : Тэхналогія, 2009. – 423 с.

Зборнікі фальклорных твораў

4.Володина, Т.В. Белорусский эротический фольклор / изд. под. Т.В. Володина, А.С. Федосик. – Москва : Ладомир, 2006. – 381 с.

5.Валодзіна, Т.В. Народная медыцына: рытуальна-магічная практыка / уклад., прадм. і паказ. Т.В. Валодзінай. – Мінск : Беларуская навука, 2007. – 776 с.

Артыкулы ў навуковых часопісах

6.Valodzina, T. Žarsterlis baltu ir slavu tradicijoje: apie daikto semiotini statusa / T. Valodzina // Liaudies Kultura. – 1995. – № 6. – С. 23-26.

7.Валодзіна, Т.В. Этнакультурная анатомія беларусаў і яе моўнае выражэнне: галава / Т.В. Валодзіна // Весн. Гродзен. дзярж. ун-та. Сер. 1. – Гродна, 2000. – С. 108-111.

8.Володина, Т.В. Лингвистический комментарий к мифологеме колтуна / Т.В. Володина // Russica Olomoucensia. XXXVIII. (za rok 1999). – Olomouc, 2000. – Č. 1.– S. 215-219.

9.Володина, Т.В. Мифоритуальный и этнолингвистический аспекты народной медицины белорусов: эпилепсия / Т.В. Володина // Studia Litteraria Polono-Slavica, 6: Morbus, medicamentum et sanus – Choroba, lek i zdrowie. – Warszawa : SOW, 2001. – S. 99-108.

10. Володіна, Т. Нічниці в традиційній культурі українців та білорусів / Т. Володіна // Народознавчі зошити. – Львів, 2002. – № 3-4. – С. 211-217.

11. Володина, Т.В. О некоторых особенностях наивной антропологии в поверьях и фразеологизмах / Т.В. Володина // Russica Olomoucensia. XXXVIII. (za rok 2001). – Olomouc, 2002. – Č. 1.– S.17-21.

12. Володина, Т.В. Астральный и атмосферный коды в этномедицинском «тексте» белорусов и украинцев / Т.В. Володина // Мова і культура. Науковий

щорічний журнал. – Киев, 2002. – Вип 4, т. 3, ч. 1 : Национальные языки и культуры в их специфике и взаимодействии. – С. 38-43.

13. Володина, Т. Курица в народной медицине белорусов / Т. Володина // Кодови словенских култура. Птице. – Београд, 2003. – № 8. – С. 74-83.

14. Валодзіна, Т. Этнафразеалагічная анатомія славян: пальцы / Т. Валодзіна // Лінгвістичні студії : зб. наук. прац. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – Вип. 12. – С. 192-196.

15. Валодзіна, Т. Да этналінгвістычнай характарыстыкі канцэпту слепаты ў беларусаў / Т. Валодзіна // Wyraz i zdanie w językach słowiańskich 5. Opis, konfrontacja, przekład. – Wrocław: Wyd-wo Un-tu Wrocławskiego, 2005. – С. 429-434.

16. Валодзіна, Т.В. Міфарытуальны аспект народнай медыцыны беларусаў: начніцы / Т.В. Валодзіна // Вес. Нац. акад. навук Беларусі. Сер. гуманіт. навук. – 2005. – № 1. – С. 73-78.

17. Valodzina, T. The Research Object and the Subjectivity of the Researcher / T. Valodzina // Forum for Anthropology and Culture. – 2005. – №2. – S. 101-105.

18. Валодзіна, Т. Вобраз знахара ў беларускай народнай традыцыі і мастацкай літаратуры / Т. Валодзіна // Роднае слова. – 2006. – № 6. – С. 107-119.

19. Valodzina, T. Unchristend Flesh': The Woman's Breast and Breastfeeding in Traditional Slavic Culture, with Especial Reference to Belorussian / T. Valodzina // Forum for Anthropology and Culture. – 2006. – №3. – S. 168-192.

20. Валодзіна, Т.В. Да этнакультурнай інтэрпрэтацыі ўмывання рук у складзе сямейнай абраднасці і выслоўях усходніх славян / Т.В. Валодзіна // Слов'янський вісник. – Вип. 6. Збірник наукових праць. Сер. філол. наук. – Рівне, 2006. – С.29-35.

21. Володина, Т.В. Золотник в заговорах и магической практике белорусов / Т.В. Володина // Традиционная культура. Научный альманах. – 2006. – № 2. – С. 42-47.

22. Володина, Т. «Няхрышчанае мясца»: женская грудь и грудное вскармливание в белорусских традиционных представлениях и языке (на общеславянском фоне) / Т. Володина // Антропологический форум. – СПб, 2006. – № 4. – С.264-285.

23. Володина, Т. Белорусская этнолингвистика сегодня: реализация идей / Т. Володина, Н. Антропов // Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury. – Lublin, 2006. – № 18. – С.47-65.

24. Володина, Т. Атрибутика сферы смерти в ритуально-магической практике белорусов / Т. Володина // Кодови словенских култура. Смрт. – Београд, 2007. – № 9. – С. 207-213.

25. Валодина, Т. Пространственные характеристики ритуальных практик в народной медицине белорусов / Т. Валодина, В. Лобач // Acta Neophilologica – Olsztyn, Wyd-wo Un-tu Warminsko-Mazurskiego, 2007. – T. IX. – S. 143-153.

26. Валодзіна, Т. "Выйдзі з майго зуба боль...": Зубны боль у магічных практыках і замовах / Т. Валодзіна // Роднае слова. – 2008 – № 8. – С. 98-102.

27. Валодзіна, Т. "Залатушачка, мая птушачка...": Залатнік у народна-медыцынскіх уяўленнях і замовах / Т. Валодзіна // Роднае слова. – 2008. – № 9. – С. 108-111.

28. Валодзіна, Т. Падкурванне ў сістэме лекавальнай магіі беларусаў / Т. Валодзіна // Кодови словенских култура. Ватра-огонь. – Београд, 2008. – № 10. – С. 207-214.

29. Валодзіна, Т. Семантыка саматызма ў кантэксце апазіцыйнай бінарнасці / Т. Валодзіна // Wyraz i zdanie w językach słowiańskich 6 ; opis, konfrontacja, przekład, pod red. M. Sarnowskiego i W. Wysoczańskiego, Slavica Wratislaviensia CXLVII, Acta Universitatis Wratislaviensis. – № 3023. – Wrocław : Wyd-wo Un-tu Wrocławskiego, 2008. – S. 511-518.

30. Валодзіна, Т.В. Каўтун: дэман і хвароба / Т.В. Валодзіна // Роднае слова. – 2008. – № 12. – С.97-99.

31. Валодзіна, Т.В. Славянска-нямецкія паралелі ў народных медыцынскіх уяўленнях / Т.В. Валодзіна // Вест. Полоц. гос. ун-та. Сер. гуманит. наук. – 2008. – № 7. – С. 118-124.

32. Валодзіна, Т.В. *Уцін*: асаблівасці магічнага лекавання і арэальная характарыстыка / Т.В. Валодзіна // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогії і фалькларыстыкі / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі; нав. рэд. А.І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2008. – Вып. 4. – С. 342 – 347.

33. Володина, Т.В. Женские болезни в народных представлениях белорусов / Т.В. Володина // Српска академија наука и уметности. Од-не језика и књижевности. Српски језик у светлу савремених лингвистичких теорија. – Београд, 2008. – Кн. 3. – С. 129-138.

34. Володина, Т.В. Колтун у белорусов (по современным записям) / Т.В. Володина // Palaeoslavica. – Cambridge, 2008. – № 1. – P. 165-182.

35. Володина, Т.В. Этнокультурные стереотипы в межконфессиональных отношениях в Белоруссии: опыт этнолингвистического комментирования / Т.В. Володина, Н.П. Антропов, Е.М. Боганева // Etnolingwistika. Problemy jezyka i kultury. – Lublin, 2008. – Vyp. 20. – С. 269 – 281.

36. Валодзіна, Т.В. "Годзе табе, патайнік-чараўнік...": рытуальна-магічнае лекаванне эпілепсіі / Т.В. Валодзіна // Роднае слова. – 2009. – № 8. – С. 94-98.

Артыкулы ў зборніках навуковых прац і часопісах

37. Валодзіна, Т.В. Антрапамарфізацыя печы ў мове і культуры беларусаў і суседніх народаў / Т.В. Валодзіна // Весці Міжнароднай акадэміі вывучэння нацыянальных меншасцей. – Брэст, 1997. – № 2. – С. 42-46.

38. Володина, Т.В. Лысый и лысина в восточнославянской народной культуре / Т.В. Володина // Живая старина. – 2001. – № 3. – С. 11-12.

39. Валодзіна, Т. Жаночы ніз у традыцыйнай культуры / Т. Валодзіна // Сексуальная прастора беларускай культуры : зб. навук. арт. і мат. – Магілёў, 2001. – С. 30-44.

40. Володина Т.В. Мифоритуальный и этнолингвистический аспекты народной медицины белорусов: глазные болезни / Т.В. Володина // Проблемы славяноведения : сб. науч. ст. и мат. – Брянск : БГУ, 2001. – Вып. 3. – С.357-363.

41. Валодзіна, Т. Матыў рабога/пярэстага ў этнамедыцынскім тэксце / Т. Валодзіна // Українське народознавство. Стан і перспективи розвитку на зламі віків : зб. наук. прац. – Київ, 2002. – С. 457-459.

42. Володина, Т.В. Этнофразеологическая антропология славян: босота / Т.В. Володина // Проблемы славяноведения : сб. науч. ст. и мат. – Брянск : БГУ, 2002. – Вып. 4. – С. 346-355.

43. Володина, Т.В. Мифоритуальный и этнолингвистический аспекты народной медицины белорусов: волосень (на общеславянском фоне) / Т.В. Володина // Проблемы славяноведения : сб. науч. ст. и мат. – Брянск : БГУ, 2003. – Вып. 5. – С. 307-314.

44. Валодзіна, Т. Крылішчы ў традыцыйнай педыятрыі беларусаў: міфалагічны анамнез / Т. Валодзіна // Міфалогія – фальклор – літаратура: праблемы паэтыкі : зб. навук. прац. – Мінск : РІВШ, 2004. – Вып. 3. – С. 11-15.

45. Валодзіна, Т.В. Прыкметы і павер'і / Т.В. Валодзіна // Беларусы, у 10 т. – Мінск, Бел. навука, 2004. – Т. 7 : Вусная паэтычная творчасць. – 2004. – С. 505-510.

46. Валодзіна, Т. Рытуальна-магічная практыка пры лекаванні пярэпалаху ў беларусаў / Т. Валодзіна // Проблемы славяноведения : сб. науч. ст. и мат. – Брянск, 2004. – Вып. 6. – С. 241-246.

47. Володина, Т.В. Из народной медицины белорусов / Т.В. Володина // Живая старина. – 2004. – № 1. – С. 37-38.

48. Володина, Т.В. О самой «капризной» болезни белорусов: капрызы / Т.В. Володина // Грани слова : сб. науч. ст. к 65-летию проф. В.М. Мокиенко. – М. : ООО «Издательство "Элпис"», 2005. – С. 440-447.

49. Володина, Т.В. Анимализмы в этнокультурном тексте кожных болезней (немецко-славянские параллели) / Т.В. Володина // Слово в словаре и дискурсе: сб. науч. ст. к 50-летию Харри Вальтера. – М. : ООО «Издательство "Элпис"», 2006. – С. 58-65.

50. Володина, Т.В. Телесный низ в традиционных представлениях белорусов / В.Т. Володина // Белорусский эротический фольклор / изд. под. Т.В. Володина, А.С. Федосик. – Москва: Ладомир, 2006. – С. 8-52.

51. Валодзіна, Т. [Рэцэнзія] / Т. Валодзіна // Беларускі гістарычны часопіс. – 2008. – № 2. – Рэц. на кн.: Полацкі этнаграфічны зборнік. – Вып. 1. Народная медыцына беларусаў Падзвіння : у 2 ч. / склад. У.А. Лобач, У.С. Філіпенка. – Наваполацк : ПДУ, 2006.

52. Валодзіна, Т.В. Амбівалентнасць культурнай прасторы ў магічных практыках беларусаў / Т.В. Валодзіна, У.А. Лобач // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. – Мінск : Права і эканоміка, 2007. – Вып. 3 : у 2 ч. – Ч.2. – С. 32-38.

53. Валодзіна, Т. Этнаканфесійныя стэрэатыпы ў асяроддзі беларусаў-хрысціян сучаснай вёскі / Т. Валодзіна, М. Антропаў, А. Боганева // Беларускі гістарычны агляд. Т. 14. – Мінск, 2007. – С.141-178.

54. Володина, Т.В. Гулящая: об одном этнокультурном стереотипе в белорусской традиции / Т.В. Володина // Język. Człowiek. Dyskurs. – Szczecin, 2007. – С. 520-536.

55. Володина, Т.В. Домашние животные в народной медицине и наименованиях болезней у белорусов и немцев / Т.В. Володина, И.В. Вырва // Nomen est omen. Zeichen und An-Zeichen in den slawischen Sprachen / Ernst-Moritz-Arndt-Uniwersität; hrsg. H. Walter. – Greifswald, 2007. – S. 80-83.

56. Валодзіна, Т. Беларуска-літоўскія паралелі ў сферы традыцыйнага лекавання / Т. Валодзіна, Д. Вайткавічэне // Druvis. – 2008. – №2. – С. 63-77.

57. Валодзіна, Т.В. Малыя фальклорныя жанры / Т.В. Валодзіна // Даследаванне лакальных культур Беларусі : Праграмы па зборы фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў / навук. кіраўн. праекта, агул. рэд. Т.Б. Варфаламеевай. – Мінск : Бел.дзярж.ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – С.141-152.

58. Валодзіна, Т.В. Народныя прыкметы і павер'і / Т.В. Валодзіна, А.М. Боганева // Даследаванне лакальных культур Беларусі : Праграмы па зборы фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў / навук. кіраўн. праекта, агул. рэд. Т.Б. Варфаламеевай. – Мінск : Бел.дзярж.ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – С.179-206.

59. Валодзіна, Т.В. Канцэптуальныя асновы комплексных фальклорна-этнаграфічных даследаванняў традыцыйных лакальных культур Беларусі / Т.В. Валодзіна, А.М. Боганева, Т.Б. Варфаламеева, В.А Лабачэўская // Даследаванне лакальных культур Беларусі : Праграмы па зборы фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў / навук. кіраўн. праекта, агул. рэд. Т.Б.Варфаламеевай. – Мінск : Бел.дзярж.ун-т культуры і мастацтваў, 2008. – С. 5-20.

60. Валодзіна, Т.В. Малыя жанры фальклору. Замовы / Т.В. Валодзіна // Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. – Мінск : Выш. шк. – Т. 4 : Брэсцкае Палессе : у 2 кн. / В.І.Басько [і інш.] ; ідэі і агул. рэд. Т.Б. Варфаламеевай. – Кн. 2. – 2009. – С. 599-654.

61. Валодзіна, Т.В. Нацыянальна-культурная кампетэнцыя ў працэсе засваення народнай медыцынскай наменклатуры / Т.В. Валодзіна // Национально-культурный компонент в культуре и языке : материалы II Междунар. конф., Минск, 7-9 апр. 1999 г. – Минск, 1999. – Ч.1. – С. 123-127.

62. Валодзіна, Т.В. Фразеалагічная анатомія беларусаў: пята / Т.В. Валодзіна // Актуальные проблемы славянской фразеологии : материалы Междунар. конф., Гомель, 16-17 нояб. 1999 г. – Гомель, 1999. – С. 6-9.

63. Wałodzina, T. Намінацыя разумовых адхіленняў на фоне міфапаэтычных поглядаў / T. Wałodzina // Dziedzictwo przeszłości związków językowych, literackich i kulturowych polsko-bałto-wschodniosłowiańskich. – Białystok. – T. 4 : Kultura. Literatura. – 2000. – S. 182-192.

64. Валодзіна, Т. Гармонія чалавека і Сусвету ў народнай медыцыне беларусаў / Т. Валодзіна // Нацыянальныя пытанні : матэрыялы III Міжнар. кангрэса беларусістаў свету "Беларуская культура ў дыялогу цывілізацый", Мінск, 21-25 мая 2001 г. Беларусіка-22. – Мінск, 2001. – С. 29-33.

65. Валодзіна, Т. Фразеалагічная анатомія беларусаў: зубы ў народнай культуры і ўстойлівых выразах / Т. Валодзіна // Язык и культура. Проблемы современной этнолингвистики : материалы Междунар. науч. конф., Мінск, 2-4 нояб. 2000 г. / Минск. гос. лингв.ун.-т. – Минск, 2001. – С.215-219.

66. Валодзіна, Т.В. Фразеалагічная рэалізацыя апазіцыі пярэдні/задні ў мікрасістэме чалавечага цела / Т.В. Валодзіна // Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах : материалы Междунар. науч. конф., Гомель, 23-24 нояб. 2001. – Гомель, 2001. – С.91-94.

67. Валодзіна, Т.В. Ці ёсць у чалавека хвост: да праблемаў фразеалагічнай «анатоміі» беларусаў / Т.В. Валодзіна // Актуальные проблемы исследования языка и речи : материалы Междунар. научн. конф., Минск, 30-31 окт. 2001 г. : в 2 ч. / БГПУ им. И.Танка. – Минск, 2001. – Ч. 2. – С. 150-152.

68. Валодзіна, Т. Дыхатамія «свой – чужы» ў сферы ўяўленняў наіўнай антрапалогіі / Т. Валодзіна // Мовазнаўства. Літаратура. Культуралогія. Фалькларыстыка : XIII Міжнар. з'езд славістаў, Любляна, 2003 г. : Даклады бел. дэлегацыі. – Мінск : Беларуская навука, 2003. – С.246 – 261.

69. Валодзіна, Т. Парэміі з кампанентам цень/сцень у этнамедыцынскім дыскурсе / Т. Валодзіна // Актуальныя праблемы мовазнаўства (да 80-годдзя І.Я. Лепешава) : матэрыялы Міжнар. навук. канф., Гродна, 29 кастр. 2004 г. – Гродна, 2004. – С. 99-101.

70. Валодзіна, Т. Homo somatikos: міфапаэтычныя перспектывы і фразеалагічныя прыярытэты / Т. Валодзіна // Słowo. Tekst. Czas VIII. Człowiek we

frazeologii i leksyce języków słowiańskiech : Mat-ły VIII Międzynar. konf. nauk. – Szczecin, 2005. – S. 41-47.

71. Валодзіна, Т. Глухі і глухое ў этналінгвістычнай перспектыве / Т. Валодзіна // Национально-культурный компонент в тексте и языке : материалы III Междунар. науч. конф., Минск, 7-9 апр. 2005 г. : в 3 ч. – Минск, 2005. – Ч. 2. – С. 95-96.

72. Валодзіна, Т.В. Калі каму і навошта дае жаба цыцкі / Т.В. Валодзіна // Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах : материалы IV междунар. науч. конф., Гомель, 5-6 окт. 2005 г. – Гомель, 2005. – С. 90-93.

73. Валодзіна, Т. Капрызы ў сістэме дзіцячых хвароб (па матэрыялах з Лепельшчыны) / Т. Валодзіна // Лепельскія чытанні : матэрыялы II навук.-практ. канф., Лепель, 18-19 кастр. 2006 г. – Лепель, 2006. – С. 29-31.

74. Валодзіна, Т. Слепата ў славянаў: этнасеміятычнае прачытанне / Т. Валодзіна // Матэрыялы навук. канф., прысвеч. стагоддзю з дня нараджэння акадэміка П.Ф.Глебкі. – Мінск : Права і эканоміка, 2006. – С.44-54.

75. Володина, Т.В. Орнитоморфные образы в этнокультурном тексте кожных болезней у восточных славян / Т.В. Володина // Проблемы семантики языковых единиц в контексте культуры (лингвистический и лингвометодический аспекты) : Междунар. науч.-практ. конф., Кострома, 17-19 марта 2006 г. – М., 2006. – С.186-192.

76. Володина, Т.В. Да этнакультурнай характарыстыкі прыкметы *голы* / Т.В. Володина // Славянская фразеология в ареальном, историческом и этнокультурном аспектах : материалы V междунар. науч. конф., Гомель, 22-23 окт. 2007 г. – Гомель, 2007. – С. 87-92.

77. Володина, Т.В. Мотив волос в народной медицине белорусов (на общеславянском фоне) / Т.В. Володина // Первый Всероссийский конгресс фольклористов : сб. докладов. – М. : Государственный республиканский центр русского фольклора, 2007. – Т. 4. – С. 8-15.

78. Валодзіна, Т. Этнасеміётыка дзяцінства: дзіцячыя хваробы і этапы сацыялізацыі дзіцяці ў славянскім фальклоры / Т. Валодзіна // Мовазнаўства. Літаратуразнаўства. Фалькларыстыка : XIV Міжнародны з'езд, Охрыд, 10-11 вер. 2008 г. : Дакл.бел.дэлегацыі / НАН Беларусі ; Беларускі камітэт славістаў. – Мінск : Права і эканоміка, 2008. – С. 291-306.

79. Валодзіна, Т. Да арэальнай характарыстыкі замоўнай традыцыі беларусаў Падзвіння / Т. Валодзіна // Беларускае Падзвінне: вопыт, методыка і вынікі палявых даследаванняў (да 80-годдзя пачатку археалагічных раскопак у г.Полацку) : зб.навук. прац рэсп. навук.-практ. семінара, Полацк, 20-21 лістап. 2008 г. / пад агульн. рэд. Д.У. Дука, У.А. Лобача. – Наваполацк : ПДУ, 2009. – С. 170-178.

80. Валодзіна, Т. Народная наменклатура дзіцячых хвароб: этналінгвістычны аспект / Т. Валодзіна // Беларуская мова ў культурнай і моўнай прасторы Славіі : матэрыялы Міжнар. навук. канф., Мінск, 24-25 лістап. 2009 г. / Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі. – Мінск : Права і эканоміка, 2009. – С. 55-60.

Артыкулы ў энцыклапедычных выданнях

81. Валодзіна, Т. Абыдзённік / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 14.

82. Валодзіна, Т. Азадак / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 19-20.

83. Валодзіна, Т. Босы / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 50-51.

84. Валодзіна, Т. Валасень 2 / Т. Валодзіна, С.І. Санько // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С.62.

85. Валодзіна, Т. Вочы / Т.Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 92.

86. Валодзіна, Т. Вушы / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 98-99.

87. Валодзіна, Т. Галава / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 111-112.

88. Валодзіна, Т. Гаршчок / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 116-117.

89. Валодзіна, Т. Геніталіі жаночыя / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 118-119.

90. Валодзіна, Т. Голы / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 122-123.

91. Валодзіна, Т. Дзіця / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 143-144.

92. Валодзіна, Т. Жанчына / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 168-169.

93. Валодзіна, Т. Зуб / Т. Валодзіна, С. Санько // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 196-197.

94. Валодзіна, Т. Каўтун / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 237-238.

95. Валодзіна, Т. Крывы / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 261-262.

96. Валодзіна, Т. Лысы / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 295.

97. Валодзіна, Т. Мужчына / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 329.

98. Валодзіна, Т. Народная медыцына / Т. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2006. – Т. 2: Л-Я. – С. 217-218.

99. Валодзіна, Т. Ногі / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 343.

100. Валодзіна, Т. Нос / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 344-345.

101. Валодзіна, Т. Падкурванне / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 354-355.

102. Валодзіна, Т. Пярэпалах / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 407-408.

103. Валодзіна, Т. Пята / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 408.

104. Валодзіна, Т. Радзімец / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 418-419.

105. Валодзіна, Т. Роды / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 430-431.

106. Валодзіна, Т. Твар / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 504-505.

107. Валодзіна, Т. Хвароба / Т. Валодзіна // Беларуская міфалогія. Энцыклапедычны слоўнік. / С.Санько [і інш.] ; склад. І. Клімковіч. – 2-ое выд., дап. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 530-531.

108. Валодзіна, Т.В. Абыдзённік / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 28.

109. Валодзіна, Т.В. Вочы / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 277-278.

110. Валодзіна, Т.В. Вушы / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 284.

111. Валодзіна, Т.В. Гаршчок / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 332-333.

112. Валодзіна, Т.В. Жаба / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 469-470.

113. Валодзіна, Т.В. Заклінанне / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 513-514.

114. Валодзіна, Т.В. Калыска / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 619-620.

115. Валодзіна, Т.В. Крыксы / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2005. – Т. 1 : А-К. – С. 728-729.

116. Валодзіна, Т.В. Прыгаворы / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2006. – Т. 2: Л-Я. – С. 383-384.

117. Валодзіна, Т.В. Пярэпалах / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2006. – Т. 2: Л-Я. – С.404-405.

118. Валодзіна, Т.В. Радзімец / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2006. – Т. 2: Л-Я. – С. 415-416.

119. Валодзіна, Т.В. Рог / Т.В. Валодзіна // Беларускі фальклор. Энцыклапедыя : у 2 т. – Мінск : "Беларуская Энцыклапедыя", 2006. – Т. 2: Л-Я. – С.436-437.

Тэзісы дакладаў

120. Володина, Т.В. Концепт "кривизны" в семантическом поле болезни / Т.В. Володина // От слова к тексту : материалы Междунар. науч. конф. – Минск, 2000. – Ч.1. – С. 90-92.

121. Володина Т.В. "Голы, босы і богу праціўны": признак во фразеологической характеристике человека / В.Т. Володина // Материалы Всероссийской научно-методической конференции преподавателей и аспирантов, 11-16 марта 2002 г. – Вып. 5. Фразеология. – СПб., 2002. -- С. 8-9.

122. Володина, Т.В. Закрытые части тела в этнофразеологической анатомии славян / Т.В. Володина // Материалы XXXII междунар. филол. конф., СПб, 11-15 марта. – СПб. : Санкт-Петербургский государственный университет, 2003. – Вып.14 : Фразеология. – С. 11-12.

123. Валодзіна, Т. Семантыка саматызма ў этнамедыцынскай практыцы ўсходніх славян і палякаў / Т. Валодзіна // Беларуска-руска-польскае супастаўляльнае мовазнаўства, літаратуразнаўства, культуралогія : матэрыялы VI міжнар. навук. канф., Віцебск, 15-17 мая 2003 г. – Віцебск : Выд-ва УА "ВДУ імя П.М.Машэрава", 2003. – Ч. 1. – С.118-119.

124. Володина, Т.В. Рога и копыта в соматической этнофразеологии / Т.В. Володина // Проблемы фразеологической и лексической семантики : материалы Междунар. научн. конф., СПб., 18-20 марта 2004 г. – М. : ООО "ITI TEXNOLOGII", 2004. – С. 53-54.

125. Валодзіна, Т. Чалавек і яго жыццёвы шлях у саматычнай фразеалогіі / Т. Валодзіна // Greifswalder Beiträzur Slawistik IX. "Wort – Text – Zeit" Phraseologische Einheiten in traditionellen und neuen wissenschaftlichen Paradigmen. – Greifswald, 2009. – S. 107-108.

126. Володина, Т.В. Телесные девиации в этнокультурном тексте / Т.В. Володина // Этнолингвистика. Ономастика. Этимология : материалы Междунар. науч. конф., Екатеринбург, 8-12 сент. 2009 г. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2009. – С.50-51.

Рэзюмэ

Валодзіна Таццяна Васільеўна

Міфапаэтычныя ўяўленні пра чалавека ў беларускім фальклоры

Ключавыя словы: народная медыцына, этнаанатомія, карціна свету, саматычны код, сімвал, семантыка, міф, апазіцыя, антрапацэнтрызм, лекавальная магія, замовы, мадэляванне.

Аб'ект даследавання: комплекс вербальных тэкстаў, уяўленняў, рытуалаў, моўных адзінак, артэфактаў, аб'яднаных вобразамі чалавека і яго хвароб у традыцыйным фальклоры беларусаў.

Прадмет даследавання: семіятычны статус цела чалавека і хвароб у беларускім фальклоры.

Мэта дысертацыйнага даследавання – рэканструкцыя міфапаэтычнага вобраза чалавека ў традыцыйным фальклоры беларусаў.

Метады праведзенага даследавання грунтуюцца на агульнасеміятычных падыходах. Семіятычная метадалогія дыктуе міждысцыплінарнасць і інтэгратыўнасць вывучэння народнай культуры і абумоўлівае комплексны, сістэмны падыход да вывучэння фальклорнага факту. Сярод прыярытэтных метадаў – структурна-семантычнае мадэляванне, параўнальна-гістарычны і гісторыка-генетычны аналіз, функцыянальна-семантычнае даследаванне.

Навуковая навізна заключаецца ў тым, што ў фалькларыстычным, этнасеміятычным ракурсе даследаваны новыя сферы традыцыйнай культуры, якімі з'яўляюцца народная анатомія і медыцына, што дазволіла прадставіць іх як адну з формаў інтэрпрэтацыі свету і чалавека ў ім. Дапоўнены інструментарый, удакладнены метадалагічны апарат этнасеміятычнага вывучэння фальклору; здзейснены сістэмны аналіз саматычнага кода, апісаны фальклорны вобраз і вызначаны этнасеміятычны статус цела і яго частак. У рэчышчы тэорыі пераходнасці і на падставе методыкі структурна-семантычнага мадэлявання інтэрпрэтаваны запас міфалагічных сэнсаў рытуальна-магічнага лекавання, а таксама вылучаны яго асноўныя стратэгіі.

Матэрыял працы мае значэнне для распрацоўкі агульных тэарэтычных пытанняў, звязаных з праблемамі вывучэння міфапаэтычнай карціны свету беларусаў, з пытаннем структурна-семантычнага мадэлявання фальклорна-этнаграфічнага факту. Палажэнні і вынікі праведзеных даследаванняў маюць сацыяльную каштоўнасць і могуць быць выкарыстаны ў педагагічнай працы, у дзейнасці ўстаноў культуры, а таксама быць карыснымі для дзяржаўных устаноў і арганізацый, якія займаюцца актуальнымі пытаннямі фарміравання адэкватнага грамадскага стаўлення да феномена народнай медыцыны.

Резюме

Володина Татьяна Васильевна

Мифопоэтические представления о человеке в белорусском фольклоре

Ключевые слова: народная медицина, этноанатомия, картина мира, соматический код, символ, семантика, миф, оппозиция, антропоцентризм, целительная магия, заговоры, моделирование.

Объект исследования: комплекс вербальных текстов, представлений, языковых единиц, ритуалов, артефактов, объединенных образами тела человека и болезней в традиционном фольклоре белорусов.

Предмет исследования: семиотический статус тела человека и болезней в белорусском фольклоре.

Цель: реконструкция мифопоэтического образа человека в традиционном фольклоре белорусов.

Методы проведенного исследования основываются на общесемиотических подходах. Семиотическая методология диктует междисциплинарность и интегративность изучения народной культуры и обусловливает комплексный, системный подход к изучению фольклорного факта. Среди приоритетных методов – структурно-семантическое моделирование, сравнительно-исторический и историко-генетический анализ, функционально-семантическое исследование.

Научная новизна заключается в том, что в фольклористическом, этносемиотическом ракурсах исследованы новые сферы традиционной культуры, какими являются народная анатомия и медицина, что позволило представить их как одну из форм интерпретации мира и человека в нем. Дополнен инструментарий, уточнен методологический аппарат этносемиотического изучения фольклора; проведен системный анализ соматического кода, описан фольклорный образ и определен этносемиотический статус тела и его частей. В русле теории переходности и на основании методики структурно-семантического моделирования интерпретирован запас мифологических смыслов ритуально-магического лечения, а также определены его основные стратегии.

Материал работы имеет значение для разработки общих теоретических вопросов, связанных с проблемами изучения мифопоэтической картины мира, с вопросами структурно-семантического моделирования фольклорного факта. Положения и итоги проведенных исследований имеют социальную значимость и могут быть использованы в педагогическом процессе, в деятельности учреждений культуры, а также быть полезными для организаций, которые занимаются общими вопросами формирования адекватного общественного отношения к феномену народной медицины.

Summary

Valodzina Tatciana

Mythopoetics of the Human in Byelorussian Folklore

Keywords: folk medicine, ethnoanatomy, world concept, somatic code, symbol, semantics, myth, opposition, anthropocentrism, healing magic, spells, modelling.

Research object: a complex of verbal texts, concepts, rituals, language units, artifacts, united by the images of a human and his illnesses in a traditional folklore of the Byelorussians.

Investigation subject: the semiotic status of the human body and illnesses in the Byelorussian folklore.

The aim of the thesis: to reconstruct the mythopoetics images of the human in a traditional folklore of the Byelorussians.

The methods of the research work are based on general semiotic approaches. Semiotic methodology dictates an interdisciplinary and an integrative approach to the folk culture study and stipulates a complex, systematic approach to the study of a folklore fact. A structural semantic modelling, a comparative historical and a historical genetic analysis, a functional, semantic research are among the primary methods of the investigation. The theoretical principles and the methodological approaches worked out by Moscow semiotic and ethnolinguistic schools are of current importance.

The scientific novelty is in the fact that new spheres of the traditional culture such as folk anatomy and medicine are investigated from a perspective of folklore and ethno semantics and this fact makes it possible to present them as a form of interpreting the world and a man in it. The new instruments are added, the methodological system of ethnosemiotic research of the image is specified, the systematic analysis of the somatic code is carried out, the folklore image is described and the ethnosemiotic status of the body and its parts is defined. In the course of transitivity and on the basis of the methods of structural semantic modelling the stock of the mythological meanings of ritual magic healing is interpreted and its main strategy is also defined.

The contents of the work is of great importance for working out general theoretic issues connected with the problems of investigating mythoethic world concept of the Byelorussians, with the questions of a structural semantic modelling folklore ethnographic fact. The theses and the results of the conducted researches have social significance and may be used in the educational process, in the work of the institutions of culture and may be also useful for the state organizations involved in general questions of forming appropriate public attitude to the folk medicine phenomenon.